

Asia: VN/14704/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä

Sivistysala ry, jäljempänä Sivista, kiittää mahdollisuudesta lausua HE-luonnoksesta. Sivistan tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa.

Sivista pitää kehysriihen päätöstä 100 miljoonan leikkauksesta aikuisten ammatilliseen koulutukseen vahingollisena ja väärin ajoitettuna. Vahingollisuus liittyy siihen, että aikuisten ammatillinen koulutus on parhaillaan suurten muutosten keskellä aikuiskoulutustuen ja työnantajien koulutusvähennyksen lakkauttamisen vuoksi. Leikkaus heikentää työnantajille ja elinkeinoelämälle tarpeellisen osaavan työvoiman saatavuutta. Pidämme leikkausta väärin ajoitettuna, sillä muutokset rahoitusjärjestelmään tulisi tehdä kokonaisuutena. Siksi säästötoimi, jos se on pakko tehdä, tulisi ajoittaa vuoden 2026 rahoitusuudistukseen. Leikkaus voi myös kohdistua kohtuuttomasti tiettyihin oppilaitoksiin, joiden tarjonnassa aikuisten ammatillinen koulutus on pääroolissa. Siksi Sivista ehdottaa muutosjarrua, jossa yksittäisen koulutuksen järjestäjän rahoitusmuutos voisi olla enintään kymmenen prosenttia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että korkeakoulujen rahoitusmallissa vastaava muutosjarru on kolme prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen säästötoimiin liittyvää tavoitteellisten opiskelijavuosien tilapäisen alituksen sallimista pidämme pääasiallisesti teknisenä muutoksena, joskaan tilapäisesti alitetuista määristä ei saa muodostua uutta perustaa tuleville mitoitetusta koskeville päätöksille.

Toisen asteen norminpurkuehdotuksia, joita on sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen osalta, pidämme vähäisinä, ja katsomme, että niistä syntyvä kustannusten säästö on arvioitu merkittävästi tosiasiallista suuremmaksi. Sivista pitää vääränä lähestymistapana sitä, että norminpurulla perustellaan julkisen rahoituksen vähentämistä, kun kyseessä pitäisi olla resurssien vapauttaminen

koulutuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Tällöin normin purkaminen olisi itsessään tehokkuutta ja tuottavuutta lisäävä toimi, kun taas leikkaamalla rahoitusta vastaavasti tuottavuusvaikutus nollautuu.

Muita opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muutoksia pidämme teknisinä.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

1. Henkilökohtainen osaamisen kehittämisen suunnitelma

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että kun henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa laaditaan oppivelvolliselle opiskelijalle, koulutuksen järjestäjällä ei olisi velvollisuutta tunnistaa ja tunnustaa oppivelvollisen aiemmin hankittua osaamista kuin siltä osin, kuin oppivelvollinen on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita sekä lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muut toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja.

Sivista katsoo, että esitetty muutos helpottaisi oppilaitosten työtä vain vähän. Oppivelvollisilla nuorilla on vain harvoin suoritettuna muita kuin perusopetuksen oppimäärään sisältyviä opintoja. Tällöin mainittujen aiempien opintojen tunnistaminen osana HOKSia ei aiheuta paljonkaan työtä. Vastaavasti luopuminen velvoitteesta tunnistaa muita kuin mainittuja formaaleja opintoja ei siis vähennä työmäärää merkittävästi, sillä tällaista non-formaalia osaamista voi arvioida olevan henkilöillä yhtä harvoin. Samanaikaisesti kuitenkin muutos heikentää ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuutta juuri niissä tapauksissa, jossa nuoren oppivelvollisen hankkima non-formaali, esimerkiksi harrastuneisuuden myötä syntynyt osaaminen pitäisi tunnistaa osana henkilökohtaista osaamisen kehittämisen suunnitelmaa.

HE-luonnoksessa arvioidut kustannussäästöt muutoksen johdosta (3 h / oppivelvollinen opiskelija = 3,5 miljoonan euron säästö) ovat Sivistan käsityksen mukaan reilusti ylimitoitettuja, ja kyseenalaistamme voimakkaasti arvion perusteet. Vaikka tosiasialliseen tehtävän laajuuteen perustuva arvio työn vähennyksestä olisi yksi kolmasosa esitetystä (1 h / oppivelvollinen opiskelija), arvio jäisi tällöinkin karkeaksi, yleisluontoiseksi ja todennäköisesti reilusti ylimitoitetuksi. Missään nimessä tällainen arvio ei voi olla määrärahojen vähentämisen peruste.

2. Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjällä ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia tutkinto- tai koulutuskohtaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa.

Sivista kannattaa esitettyä muutosta, mutta pitää sitä vaikutuksiltaan vähäisenä. Emme yhdy arvioon syntyvistä säästövaikutuksista (0,54 milj. euroa), joita pidämme ylimitoitettuina.

Lukiolakia koskevat säädösehdotukset

Lukiokoulutuksessa ehdotetaan luovuttavaksi velvoitteesta laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuosisuunnitelma sekä velvoitteesta määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Sivista katsoo, että ehdotuksilla olisi varsin vähäinen vaikutus lukiokoulutuksen järjestämiseen, sillä oppilaitoksen sujuvan arjen kannalta nykyisin vuosisuunnitelmassa määriteltäviä asioita suunniteltaisiin jatkossakin ja kodin ja koulun yhteistyötehtävä säilyy, vaikka yksityiskohtaisemmasta velvoitteesta luovuttaisiin. Näin ollen norminpurku ehdotuksia voi pitää tarkoituksenmukaisina.

Sivista pitää kuitenkin kyseenalaisena normien keventämisen vuoksi tehtävää miljoonan euron leikkausta lukiokoulutuksen rahoitukseen, sillä kyseessä olevat ehdotukset eivät tosiasiallisesti vähennä lukioissa tehtävää työtä. Lisäksi Sivistan käsityksen mukaan arvio näihin velvoitteisiin käytettävästä ajasta on merkittävästi ylimitoitettu.

Sivista ehdottaa, että valmisteltujen esitysten lisäksi tarkasteltaisiin vielä laajemmin erilaisia järjestäjän suunnitteluvaihtoehtoja. Sivista katsoo, että tarkoituksenmukaisin ratkaisu olisi luopua kaikista erillisistä järjestäjä- ja tuottaja- sekä toimipistekohtaisista suunnitelmista, ja niiden sijaan koota kaikki dokumentointia edellyttävä toiminta paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

1. Ammatillisen koulutuksen säästötoimien toteutus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 lukien, siten että se kohdentuu aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Varainhoitovuonna 2025 leikkaus toteutetaan vähentämällä suoritepäätoimien määrää koulutuksen järjestäjän tavoitteellisia opiskelijavuosia. Kuitenkin arviolta noin 50 koulutuksen järjestäjällä leikkauksen kohdentamisessa tulisi vastaan järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä. Opiskelijavuosien vähimmäismäärät voitaisiin jättää huomiotta ainoastaan siinä määrin, että hallituksen päättämä määrärahan vähennys voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuten edellä on todettu, Sivista pitää leikkauspäätöstä vahingollisena ja väärin ajoitettuna. Toteamme säästöjen toteuttamiseen liittyvän rahoituslain muutoksen olevan luonteeltaan tekninen. Nyt tehtävä tilapäinen alitus järjestämisluvissa määrätyistä minimeistä ei saa kuitenkaan muodostua tulevien vuosien pohjaluvuksi.

2. Kuntien rahoitusosuuksien muutokset

Ammatillisen koulutuksen säästö kohdennettaisiin rahoituslain muutoksella osin kuntien rahoitusosuuteen. Sivistalla ei ole tästä huomautettavaa.

Oppimisen tuen mahdollistamiseksi lukiokoulutuksen rahoitusta vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti 10 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen. Kuntien rahoitusosuutta lukiokoulutuksessa muutettaisiin, jotta lisäys saadaan kohdennettua valtiosektorille. Sivistalla ei ole huomautettavaa ehdotuksesta.

Muut kommentit

-

Uusitalo Heikki
Sivistysala ry